

U1. TEMPS DE LECTURA: Els viatges i les exploracions

Les exploracions i els viatges han estat una constant al llarg de la història de la humanitat. Les motivacions dels exploradors podien arribar a ser molt variades. Alguns cops es movien per guanyar diners o bé per obtenir noves terres, però molts casos eren resultat d'expedicions científiques.

Durant molts segles, l'exploració de la Terra també es va veure obstaculitzada per les concepcions errònies sobre el nostre planeta. Algunes civilitzacions antigues creien que la Terra era plana i que tenia uns límits definits que no es podien sobrepassar.

Els grecs

Van ser els primers impulsors de la cartografia: la ciència que s'encarrega de la confecció de mapes. Mitjançant càlculs matemàtics van arribar a la conclusió que la Terra era rodona. A aquesta base teòrica hi van unir la seva experiència en la navegació i colonització de la Mediterrània. A més, amb les testimonis orals de comerciants i mariners, completaven i milloraven els seus mapes.

Un dels principals representants de la cartografia grega fou **Ptolomeu**, un geògraf, matemàtic i astrònom del segle II dC. El caràcter científic de l'atles de Ptolomeu no serà superat fins al cap de molt temps. Va ser el primer en establir un sistema de coordenades geogràfiques i a fixar la línia de l'equador en la seva posició actual.



Els víkings

Cap a l'any 1.000 dC els víkings, comandats per **Leif Eriksson**, arriben al continent americà com a resultat de la continuació natural de la seva expansió per l'oceà Atlàntic, on havien colonitzat Islàndia primer i Groenlàndia després. Tot i que van construir alguns assentaments a l'actual Terranova (Canadà), la seva presència a Amèrica durà poc temps. La causa va ser l'hostilitat dels indígenes locals i els pocs beneficis econòmics que n'obtenien.



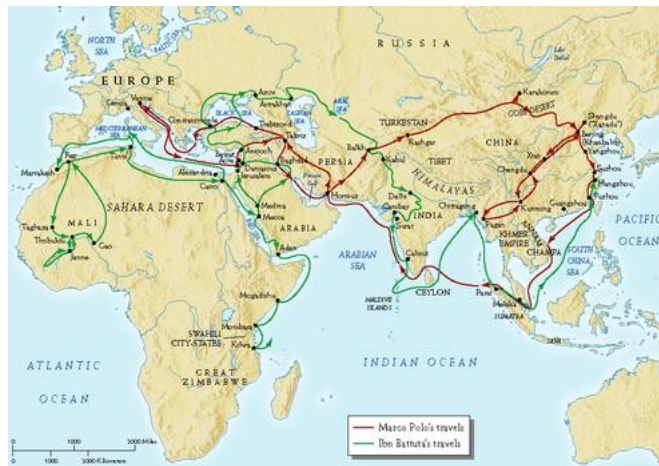
Els musulmans

Van fer les seves exploracions geogràfiques basant-se en les observacions proporcionades per comerciants i viatgers. Amb el sistema de caravanes de camells obrien rutes per tot el continent asiàtic i arribaren a comerciar amb la Xina. El segle XIV, un dels viatgers més famosos del món àrab, **Ibn Battuta**, va recórrer tot el món conegut i arribà, a l'Àfrica negra, al nord d'Europa, i fins i tot a Pequín.



Marco Polo

Marco Polo fou un viatger venecià del segle XIII que arribà a la Xina l'any 1274. Va treballar com ambaixador del emperador mongol Kublai Khan durant diversos anys. Quan va tornar es va convertir en un personatge molt popular, amb la publicació d'un llibre on narra els seus viatges.



La Xina

La Xina no només fou punt d'arribada d'exploradors, sinó que gràcies a la seva tecnologia va esdevenir la principal potència marítima del món. A començaments del segle XV, l'almirall xinès **Zheng He** va salpar amb una flota de 300 naus i 26.000 homes, va recórrer bona part de l'oceà Índic i va arribar a punts tan llunyans com ara la península Aràbiga o l'Àfrica oriental.

La superioritat naval xinesa es basava en els avenços tecnològics. La brúixola, per exemple, els permetia orientar-se de manera eficaç en tot moment. A més a més, els seus vaixells eren molt superiors a qualsevol altre vaixell d'aquesta època, incloses les caravel·les espanyoles i les naus portugueses.



L'Atlas Català

Durant el segle XIV la producció cartogràfica mallorquina es trobava en mans

de la població jueva de l'illa, i era reconeguda arreu per la qualitat dels seus mapes. El seu màxim exponent fou **Jafudà Cresques** i el seu Atlas Català, realitzat el 1375 i que tenia les llegendes escrites en català. Sense aquest base mapa, Colom difícilment hauria pogut fer les seves expedicions a Amèrica.



Cristòfor Colom i la descoberta d'Amèrica

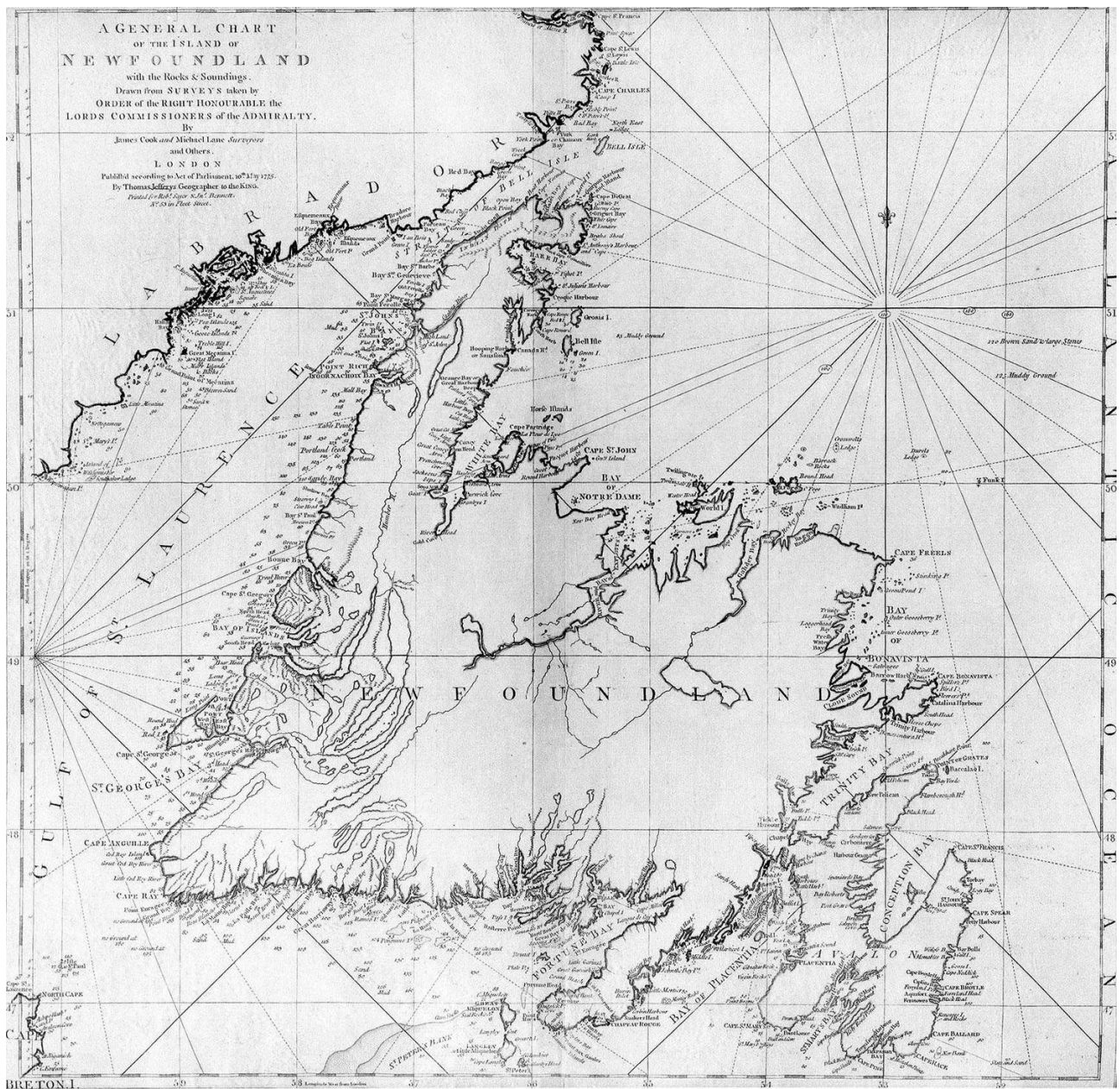
Els factors que van possibilitar la travessa de Cristòfor Colom van ser: la incorporació de la brúixola a la navegació, l'ús de mapes portolans i estructures dels vaixells més resistents. Colom fou un navegant al servei dels Reis Catòlics. La seva idea era trobar una ruta més ràpida cap a l'Índia, navegant per l'Oceà Atlàntic en direcció oest. Però no comptava amb l'existència d'un continent que s'interposava entre Europa i Àsia. De manera que quan en 1492 desembarcà a Amèrica, Colom de fet es pensava que havia arribat a l'Índia.

Els conqueridors espanyols veien el nou continent com una oportunitat per a fer-se rics i obtenir terres. Malauradament, el procés d'exploració i conquesta anà acompanyat de nombrosos abusos contra els pobles indígenes fets en nom de la religió.

James Cook i l'exploració del Pacífic

James Cook fou un capità de la marina britànica de finals del segle XVIII que va rebre l'encàrrec oficial d'explorar l'Oceà Pacífic. La finalitat dels seus viatges fou reclamar com a propietat de la Gran Bretanya totes les terres que descobrí i també fer observacions científiques.

En el seu primer viatge, l'any 1769, arribà a l'illa de Tahití. En total va fer fins a tres viatges, en els quals va recórrer enormes distàncies i va descobrir nous territoris. Va circumnavegar Austràlia, va cartografiar bona part de l'Oceà Índic i navegar més al sud del que mai ningú ho havia fet abans, apropant-se al Pol Sud.



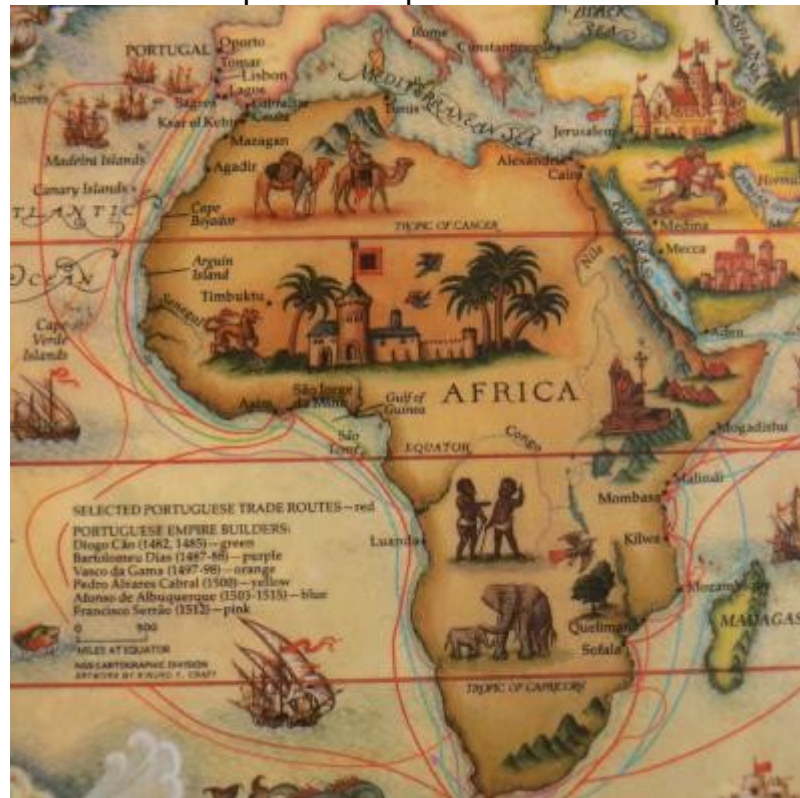
Àfrica: exploradors i missioners

Fins ben entrat el segle XIX, Àfrica va ser un continent desconegut per la resta del món. Només se'n coneixia el litoral –on hi havia enclavaments europeus dedicats, principalment, al comerç d'esclaus– i la riba mediterrània. Això passava perquè les vies de comunicació internes del continent eren gairebé inexistents, i els cavalls eren poc pràctics a la selva tropical. A més, el clima tropical feia que malalties com la malària afectessin especialment els europeus.

Els primers occidentals que es van endinsar a l'interior del continent africà van ser exploradors o missioners (com **David Livingstone** amb la finalitat de convertir les poblacions tribals al cristianisme). Darrere de tot això hi havia el concepte de superioritat moral i racial que tenien els occidentals sobre els africans.

L'entrada d'aquests primers exploradors va suposar obrir la porta del continent al colonialisme per part dels països europeus. El colonialisme consisteix en el

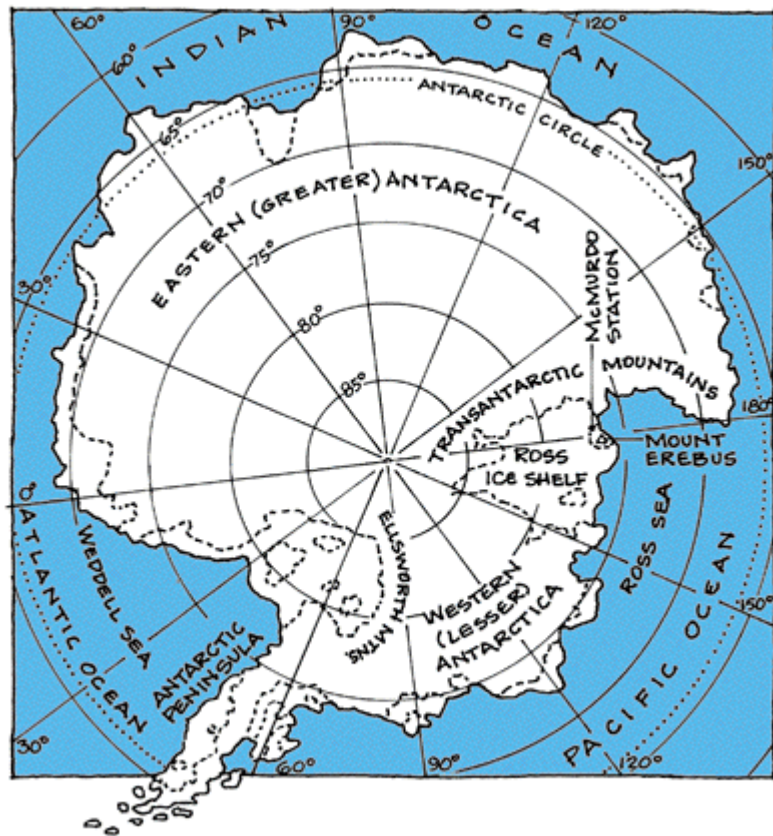
control del territori per part d'una altra nació, mitjançant l'establiment de pobladors, que sotmeten, desplacen o bé exterminen la població local. Les nacions colonials controlen per complet els recursos, el treball i els mercats del territori colonial. Normalment també solen imposar els seus punts de vista culturals, religiosos i lingüístics, sense respectar els punts de vista dels indígenes. Encara avui molts països en pateixen les conseqüències.



La darrera frontera: l'exploració dels pols.

La industrialització va comportar el desenvolupament dels sistemes de transport i de comunicacions, i va fer que gairebé no quedessin regions inexplorades. Excepte aquelles que, a causa de les seves condicions extremes, resultaven més inaccessibles. A principis del segle XX els pols eren els darrers territoris inexplorats de la Terra.

Robert Peary va ser el primer a arribar al Pol Nord l'any 1909. Pel que fa al Pol Sud, arribar-hi primer es va convertir en una cursa entre l'explorador noruec **Roald Amundsen** i el britànic Robert Scott. Amundsen hi va arribar primer gràcies a una preparació més bona. A més, Amundsen havia estudiat bé els hàbits dels esquimals per suportar el fred i ho va aplicar durant la seva expedició.



Digital Text (Adaptació)

ACTIVITATS

-Respon a les següents preguntes:

1. Per quins motius s'han fet els viatges al llarg de la història?
2. Què és la cartografia i quins van ser els primers en utilitzar-la?
3. Quines van ser les innovacions introduïdes pel grec Ptolomeu?
4. Quan de temps van estar els víkings a l'Amèrica i per què?
5. Fes una descripció de les primeres exploracions dels musulmans.
6. Què saps sobre Marco Polo?
7. Per què es considerava la Xina la principal potència marítima del món?
Posa exemples.
8. Quina importància tenia l' Atlas Català?
9. Quins van ser els factors que va afavorir l'arribada de Colom a Amèrica?
10. Quina va ser la relació entre els conqueridors espanyols i els indígenes de l'Amèrica?
11. Amb quines finalitats viatjava James Cook?
12. Per què Àfrica era un continent desconegut fins al segle XIX?
13. Pots explicar que vol dir colonialisme?
14. Quins van ser els últims territoris per explorar i per quins motius?